ជីវភាពសេដ្ឋកិច្ច

របបសក្តិភូមិ និង របបទាសភាពទ្រទ្រង់ឲ្យសេដ្ឋកិច្ចទន់ខ្សោយជានិច្ច ជាពិសេសខាងកសិកម្ម ដែលជាសកម្មភាពតែមួយដែលសំខាន់ជាងគេនៅបាត់ដំបង ។ កសិកម្មពឹងផ្អែកលើដំណាំស្រូវតែមួយមុខគត់ ។ កង្វះគមនាគមន៍ ធ្វើឲ្យប្រជារាស្ត្របាត់ដំបង ក្នុងសម័យលោកម្ចាស់នេះរស់នៅសឹងតែដាច់ស្រឡះពីពិភពដែលមានអរិយធម៌លូតលាស់ ពោលគឺរស់នៅតែដោយសារមធ្យោបាយប្រពៃណីរបស់ខ្លួន ។ សិប្បកម្មអាចបង្គ្រប់សេចក្តីត្រូវការបានខ្លះ ខាងសម្ភារៈ ។ អ្នកបាត់ដំបងសម័យនោះរស់នៅតែដោយសារខ្លួនឯង គឺរស់តាមរបៀប សេដ្ឋកិច្ចចិញ្ចឹមពោះ ។

ក- កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ :

កសិកម្មនៅបាត់ដំបងមុនឆ្នាំ ១៩០៧ ធ្វើតាមរបៀបឯកវប្បកម្មគឺធ្វើតែដំណាំស្រូវមួយមុខ ។ ដីស្រែល្អៗ មានជីវជាតិ ត្រូវបានពួកអភិជន ពោលគឺពួក ឃុន ហ្លួង ផ្យា គេប្រមូលដណ្តើមយកអស់ ។ ពួកអភិជនប្រើទាសករឲ្យធ្វើស្រែចំការដោយឥតត្រួតត្រាពិនិត្យដិតដល់ទេ ព្រោះទំហំការដែលគេក្រសោបនោះធំពេក ។ ម្យ៉ាងទៀត ពួកអភិជនពុំសូវអើពើនឹងការបង្កបង្កើនផលទេ រវល់

សប្បាយនឹងល្បែងផ្សេងៗទៅវិញ ។ ទាសករដែលជាបាវបំរើ ធ្វើដោយឥតបានកំរៃអ្វីសោះ បានតែខោអាវមួយចង្កេះបាយមួយចំអែត រស់ទាំងត្រដាបត្រដួសដោយឥតសង្ឃឹមថាខ្លួននឹងបានទទួលផលពីការងាររបស់ខ្លួន ។ ទាសករមានប្រយោជន៍អ្វីនឹងខំយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការបង្កបង្កើនផល ។ ម្ល៉ោះហើយ ទាសករធ្វើការកុំឲ្យតែចៅហ្វាយនាយស្តីបន្ទោស ឬវាយដំច្រំធាក់ប៉ុណ្ណោះ ។ កត្តាទាំងនេះហើយ ដែលនាំឲ្យទិន្នផលស្រូវនៅបាត់ដំបងសម័យនោះ ទាបជានិច្ច ទោះបីដីស្រែនៅបាត់ដំបងល្បីឈ្មោះថាជាដីមានជីវជាតិជាងគេក៏ដោយ ។ ផលិតផលសរុបមានកំរិតខ្ពស់ក៏ដោយសារតែទំហំដីដែលធ្វើស្រែនោះទេ ។

បើនិយាយអំពីបរិក្ខារ និងបច្ចេកទេសក្នុងការបង្កើនផលវិញនោះប្រាកដជាមានកំរិតទាបបំផុត កុំនិយាយពីរឿងនង្គ័ល រនាស់ដែលជាឧបករណ៍យ៉ាងចាស់បុរាណនោះ ។ គេធ្វើស្រែរកតែទីដីស្រឡះ ពុំសូវកាប់ឆ្ការព្រៃទេ ។

ដោយហេតុដីស្រែមានជីវជាតិ ត្រូវពួកអភិជនវាតក្រសោបយករស់នោះ ប្រជារាស្ត្រសាមញ្ញមានការលំបាកក្នុងការរកដីធ្វើស្រែណាស់ ។ ដោយខ្វះមធ្យោបាយកាប់គាស់រានដីថ្មីគេត្រូវតែជួលដីធ្វើស្រែដោយឲ្យឈ្នួលយ៉ាងខ្ពស់ ។ កម្រមានរាស្ត្រសាមញ្ញដែល

គេហៅថា *អ្នកជា* មានដីធ្វើស្រែខ្លួនឯងណាស់ ។ កង្វះគមនាគមន៍ និងការកេងប្រវ័ញ្ចសព្វបែបយ៉ាងបានធ្វើឲ្យប្រជាកសិករបាត់បង់ទឹកចិត្តនឹងបង្កើនផល រួមផ្សំនិងផ្នត់គំនិតចុះចាញ់ព្រេងវាសនា ហើយនិងកំណែនគ្រប់យ៉ាងដែលលោកម្ចាស់និងពួកអភិជនបង្ខំដាក់ពីលើ ។

គេធ្វើស្រែសំរាប់តែសេចក្តីត្រូវការខាងអាហារ និងដើម្បីដូរយកសំលៀកបំពាក់និងប្រដាប់ប្រដារប្រើប្រាស់ខ្លះ ។ គេធ្វើស្រែតែមួយដងទេក្នុងឆ្នាំ ។ ដើម្បីចៀសវាងផលិតផលលើសដោយសារខ្វះមធ្យោបាយនាំទៅលក់នៅទីឆ្ងាយ រាស្ត្រសាមញ្ញធ្វើស្រែលៃឲ្យបានផលត្រឹមតែ ៧០ឬ៨០ថាំងប៉ុណ្ណោះក្នុងមួយគ្រួសារ ។ តែ អស់លោក ឃុន លួង ដែលមានដីស្រែធំទូលាយ ហើយមានទាសករច្រើន មានជង្រុកស្រូវយ៉ាងធំធាត់ ហើយដឹកស្រូវទៅលក់ឯបរទេសបានលុយកាក់ ទិញមាសប្រាក់ចាយវាយហ៊ឺហា ។ លោកមន្ត្រីនាយកមានជង្រុកស្រូវដែលមានបណ្តោយដល់ទៅ ២០ល្វែង ។

ក្រៅពីដំណាំស្រូវ គេដាំដំណាំផ្សេងៗទៀតចំរុះគ្នា សំរាប់បរិភោគក្នុងគ្រួសារ ឬចែកចាយដល់មិត្តភក្តិ ឬលក់ដូរខ្លះ ។ ក្នុងចំការផ្ទាល់ខ្លួន ជាពិសេសច្រើននៅជុំវិញផ្ទះ គេមានដាំ ដូង ស្វាចេក ស្វាយ ល្មុត ក្រូច អំពៅ ម្នាស់ ។ល។ គេមិនដែលឃើញ

ចំការដែលមានដាំសុទ្ធតែក្រូច ឬស្វាយតែមួយមុខទេ ។ ចំពោះបន្លែវិញ គេដាំតែតាមរដូវ គេគ្មានបច្ចេកទេសក្នុងការដាំដំណាំខុសរដូវទេ ។ ស្ពៃ ត្រសក់ ត្រឡាច ជាដើម មិនមានដាំនៅរដូវប្រាំងទេ ។ ចាស់ៗដំណាលថា បើនៅសម័យនោះ បើមានអ្នកជំងឺដល់ស្លាប់ហើយត្រូវការ ស្ពៃយកទៅធ្វើថ្នាំនៅរដូវប្រាំង អ្នកនោះប្រាកដជាស្លាប់មិនខានឡើយ ព្រោះគេមិនអាចរកស្ពៃបាន ។

ម្យ៉ាងទៀត បន្លែខ្លះដូចជា ប៉េងប៉ោះ ស្ពៃក្ដោប សាឡាត់ខាត់ណា មិនទាន់មានយកមកដាំនៅបាត់ដំបងយើងទេ ។ សម័យនោះគេឃើញមានតែ ប៉េងប៉ោះម្យ៉ាង ផ្លែតូចៗមូលប៉ុនកូនដៃ ។ ឯម្ទេសវិញក៏មានតែពីរបែបទេគឺពូជម្ទេសឥន្ទជិត និងពូជម្ទេសយក្ខកន្ត្រាដែលសព្វថ្ងៃយើងមិនសូវបរិភោគផងទេ ។

ដើម្បីជាជំនិះ និង កិច្ចការស្រែចំការ គេចិញ្ចឹម គោ ក្របី សេះ ដំរីនៅក្នុងគ្រួសារ ។ អ្នកមាន មានគោក្របីទាំងហ្វូងៗ ហើយមានបាវបំរើឃ្វាល ។ អ្នកក្រមានគោ ឬក្របីតែមួយនឹម ឬក៏គ្មានផង ។ អ្នកក្រខ្សត់ត្រូវជួលគោក្របីគេធ្វើស្រែចំការ ថែមលើការជួលដីស្រែទៀត ។ កសិករប្រភេទនេះច្រើនតែរស់ត្រដាបត្រដួសជួនកាលដោយសារទំងន់មួយទៀតគឺការខ្ចីបុលគេ ។

តាំងពីយូរមកហើយ មានច្បាប់បញ្ញត្តិមួយចែងអំពីរបៀប

របបក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វ ។ ចាប់ពីថ្ងៃ ៣ កើត ខែមាឃ ដល់ថ្ងៃ៣កើតខែពិសាខ ទាំងអស់គ្នា ទាំងលោកម្ចាស់ ទាំងអភិជនទាំងរាស្ត្រប្រជា អាចលែងគោ ក្របី សេះ ដំរី ឲ្យដើររកស៊ី ដោយឥតព្រួយបារម្ភក្រែងសត្វពាហណៈខ្លួន ដើរបេះបោចស៊ីដំណាំអ្នកដទៃឡើយ ។ គេរង់ចាំតែដល់ថ្ងៃ ៣ កើតខែពិសាខ ទើបនាំគ្នាទៅចាប់គោក្របីយកមកធ្វើស្រែចំការវិញ ។ វិធានការនេះ ផ្ដល់ការងាយស្រួលដល់អ្នកមានគោក្របី តែឲ្យផលអាក្រក់ដល់អ្នកដែលមានបំណងដាំដំណាំផ្សេងៗ ដូចជាដាំ ពោត សណ្ដែកបាយជាដើម ។ ដូចនេះក្រោយការស្រែចំការ ត្រូវទំនេរទាំងអស់គ្នា គេនាំគ្នាដើរពីស្រុកមួយទៅស្រុកមួយ ដើរស្ដាត់សាកសួរសុខទុក្ខញាតិមិត្ត ធ្វើបុណ្យធ្វើទានកំសាន្តសប្បាយ ឬលេងល្បែងស៊ីសងតាមទំនើងចិត្ត ។ គេមិនសូវខ្វល់ខ្វាយនឹងកិច្ចការរកស៊ីអ្វីឡើយ ។ រដូវប្រាំងជារដូវកំសាន្តសប្បាយ ជារដូវបុណ្យទាន ជារដូវចូលឆ្នាំ ។

ក្នុងការចិញ្ចឹមសត្វនេះទៀត គេមានច្បាប់ម្យ៉ាងដែលតឹងរ៉ឹងជាទីបំផុត គឺចោរលួច គោក្របី សេះដំរី ត្រូវតែប្រហារជីវិតចោលនៅពេលចាប់បាន ។ អ្នកមានគោ ក្របីមិនសូវព្រួយបារម្ភខ្លាចចោរលួចសត្វពាហណៈឡើយ ។ ច្បាប់នេះប្រហែលជាមានបំណងការពារទ្រព្យសម្បត្តិលោកម្ចាស់ និងពួកអភិជន ដែលមានគោក្របីទាំង

ក្រោលៗទេ ។ ដំរី លោកម្ចាស់ដើររាតត្បាតពេញភូមិ ស៊ីចេកស៊ីម្ចាស់អ្នកស្រុក ហើយខ្លះដើរបោចរើខ្ទមអ្នកក្រីក្រ តែពុំមានអ្នកណាហ៊ាននិយាយមួយម៉ាត់ឡើយ ។ លោកតា តូច បានយកធ្នូខ្សែកទៅបាញ់ដំរីលោកម្ចាស់ ដែលចូលមកស៊ីអំពៅក្នុងចំការគាត់ ។ ដំរីនោះវាច្រឡោតដោយត្រូវគ្រាប់ធ្នូខ្សែកក៏ដេញព្រេចគាត់ទាល់តែស្លាប់ ។ ដល់ពេលនេះ ច្បាប់មានន័យផ្សេងៗ គេចោទថាលោកតា តូចធ្វើឲ្យដំរីគេកាច ដែលនាំឲ្យដំរីនោះដើរព្រេចគេព្រចឯងតទៅទៀត ។ គ្រួសារលោកតាតូចត្រូវគេពិន័យជាប្រាក់ ៤ តម្លឹង ។ គ្រួសារគាត់ត្រូវជំពាក់បំណុលគេ ដោយម្យ៉ាងត្រូវរកប្រាក់ធ្វើបុណ្យខ្មោច ម្យ៉ាងទៀតត្រូវរកលុយទៅសងថ្លៃដំរីគេ ដែលសម័យនោះ គេប្រើពាក្យម្យ៉ាងថា "*ហៅព្រលឹងឲ្យដំរី*" ។

នៅសម័យនោះ អ្នកស្រុកមិននិយមបរិភោគសាច់គោទេ ។ នៅទីផ្សារមិនដែលមានលក់សាច់គោទាល់តែសោះ ។ គេបរិភោគតែសាច់សត្វព្រៃដែលគេបរបាញ់ ឬដាក់អន្ទាក់បាន ។ មានតែអ្នកប្រមឹកទេដែលបរិភោគសាច់គោក្របីដោយមិនឲ្យគេដឹងខ្ជរខ្ជាយ ។

មានតែ ចិន យួនទេ ដែលចិញ្ចឹម ជ្រូក មាន់ ទាព្រោះខ្មែរកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាទៀងទាត់ ខ្លាចបាបណាស់ មិនហ៊ានចិញ្ចឹមសត្វ សំលាប់សត្វទេ ។

ដោយសារមនុស្សតិចនិងផ្ទៃដីលិចទឹកធំ ខេត្តបាត់ដំបងសម័យនោះសម្បូរត្រីហួសពីសេចក្តីត្រូវការឆ្ងាយណាស់ ។ គេបរិភោគតែត្រីធំៗដូចជាត្រីរ៉ស់ ត្រីសណ្តាយ ។ គេនេសាទត្រីបានដោយងាយណាស់ដោយគ្រាន់តែប្រើឧបករណ៍សាមញ្ញៗ ។ នៅបឹងទន្លេសាបលោកម្ចាស់លក់ភាស៊ី គឺឲ្យនេសាទឲ្យពាណិជ្ជករ ដែលភាគច្រើនជាជាតិចិនធ្វើអាជីវកម្ម យកត្រីឆ្អើរ ត្រីងៀតទៅលក់ឯប្រទេសសៀមបានចំណេញយ៉ាងកប់ក្តោង ។

នៅសម័យនោះ គេមិនដែលបរិភោគត្រីតូចៗល្អិតល្អោចដូចត្រីរៀល ត្រីលិញ ត្រីចង្វារទេ ។ អ្នកណាបរិភោគត្រីទាំងនេះ ត្រូវគេមើលងាយសើចចំអកយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះត្រីប្រភេទនេះ គេប្រើសំរាប់តែធ្វើខ្លាញ់ ។

នៅខែកត្តិក មិគសិរ ឬពិសាខ ជេស្ឋ នៅពេលដែលនៅបាត់ដំបងសម្បូរត្រី អ្នកស្រុកខេត្តសុរិន្ទ បុរីរម្យ ច្រើននាំគ្នាធ្វើដំណើរ តាមរទេះគោរាប់រយមកធ្វើត្រីឆ្អើរ ប្រហុក ផ្អកយកទៅស្រុកវិញ ។

រឿងមួយចំឡែកគឺនៅពេលនោះ គេបរិភោគសាច់ក្រពើគ្រប់គ្នាឥតប្រកែប្រកាន់អ្វីឡើយ ។ ជួនកាលគេប្រើសាច់ក្រពើជំនួសសាច់ជ្រូកផងក៏មាន ។ នៅទីផ្សារ មានលក់សាច់ក្រពើរាល់ ថ្ងៃ ។

ខ- សិប្បកម្ម :

ភាពដាច់ស្រយាលដោយសារកង្វះគមនាគមន៍ បានធ្វើឲ្យប្រជាជនបាត់ដំបងចេះរស់ ដោយសារខ្លួនឯង មិនសូវពឹងពាក់បរិក្ខារមកពីបរទេសពេកទេ ។ គេអាចធ្វើឧបករណ៍កសិកម្មបានសឹងតែគ្រប់ជំពូក ។ គេអាចសង់ផ្ទះបានដោយប្រើតែគ្រឿងគ្រៅក្នុងស្រុក ។ គេមានរោងជាងតូចៗត្រង់នេះមួយ ត្រង់នោះមួយ ធ្វើគ្រឿងបរិក្ខារផ្សេងៗ សំរាប់បំពេញសេចក្ដីត្រូវការ ។ គេនិយមដូរផលិតផលគ្នាទៅវិញទៅមក ប្ដូរលើកដៃជួយគ្នាទៅវិញទៅមកក្នុងកិច្ចការផ្សេងៗ ។ ការលក់ ឬជួលមិនសូវមានទេ ។

- សិប្បកម្មសំណង់

នៅគ្រប់វត្តអារាម នៅគ្រប់ភូមិ មនុស្សប្រុសគ្រប់គ្នាសុទ្ធតែចេះឈូសឈើ អារឈើ ធ្វើតុទូ ធ្វើរទេះ ធ្វើទូកឬសង់ផ្ទះ ។ គេមិនសូវជួលជាងសង់ផ្ទះឈើទេ ។ គេច្រើនតែពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅមក ។ គេសង់ផ្ទះ តាមក្បួនតម្រាយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដែលមានចែងទុកតាំងពីបុរាណមក ។ គេមិនដែលបំភ្លៃរាងរៅផ្ទះសំបែងឲ្យប្លែកខុសពីក្បួនបុរាណទេ ។ ជាងសង់ផ្ទះដែលល្បីជាងគេ គឺជាង*អុន* នៅក្បែរវត្តក្ដាំងងារដែលប៉ិនប្រសប់ទាំងខាងសំណង់ ទាំងចំលាក់ឈើ និងធ្វើគ្រឿងដែក ។ គាត់ចេះរចនាធ្វើប្រដាប់ស្លូច

ផ្ទាំង ទី ១១

ចំលាក់វត្តដំរីស (គ.ច)

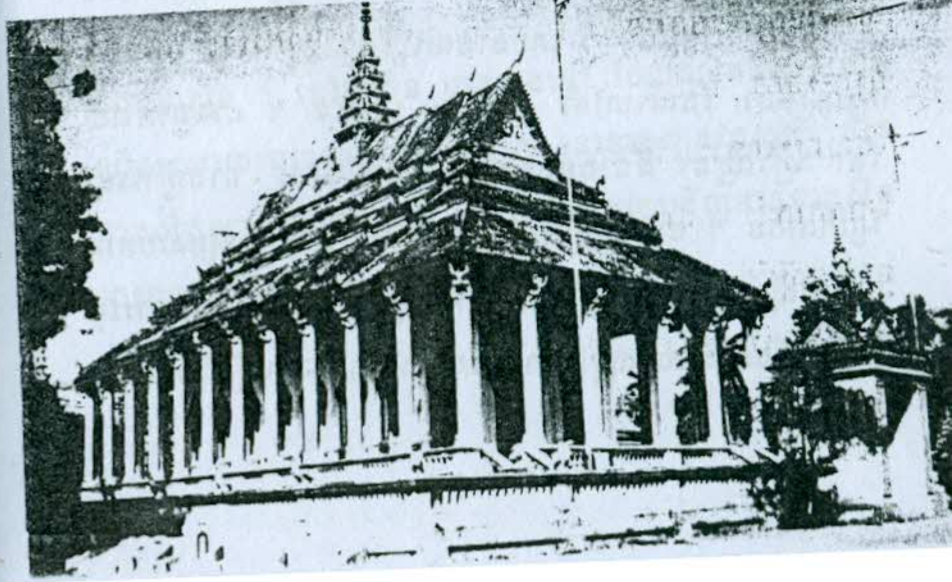

វត្តដំរីស ស្នាដៃ កុងតូ ជាងញឹក ជាងសៀ នៅឆ្នាំ ១៩០៤ (គ.ច)

លើកឈើ ឬផ្ទះធំៗ ហៅថា "*កាឡ្យាក់*"។ ជាងអុននេះល្បីឈ្មោះរហូតដល់ពេលក្រោយមកទៀត ។

តែសំណង់ផ្ទះថ្ម ដូចជា វិហារ សាលា ជាដើម ត្រូវការជាងមានបច្ចេកទេស ។ គេមិនសូវឃើញមានប្រើស៊ីម៉ង់ទេ តែគេប្រើកំបោរលាយក្រដាស់ប៉ុយ ស្ករត្នោត និងជ័រទឹក ។ គេប្រើឥដ្ឋ ដែលផលិតចេញពីឡឥដ្ឋពីរ គឺឡឥដ្ឋ ចឹកឡុក និងឡឥដ្ឋ ចឹកកា ដែលតាំងនៅចន្លោះ វត្តខ្វែង និងវត្តតាមិម ។ គេច្រើនជួលជាងចិនមករៀបឥដ្ឋធ្វើព្រះវិហារ ឬផ្ទះថ្ម ។ ជាងរៀបឥដ្ឋល្បីឈ្មោះជាងគេ គឺកុងតូ នៅភូមិដូនទាវ និងជាងស្នា នៅមុខកំផែង ។ ក្នុងការរៀបឥដ្ឋនេះ មេជាងយកឈ្នួល ៥កាក់ក្នុងមួយថ្ងៃ កូនជាងយក ៣ កាក់ក្នុងមួយថ្ងៃ ។

ក្នុងសំណង់ផ្ទះ ព្រះវិហារ សាលា ឬការធ្វើទូក រទេះ គេមិនសូវភ្លេចក្បាច់រចនាទេ ។ គេមិនដែលប្រើតុទូ ឬទូករទេះ ដែលឥតក្បាច់រចនា ដែលហៅថា "*កំរោល*"នោះទេ ។ ជាងឆ្លាក់ឈើដែលល្បីឈ្មោះ គឺជាងអុននៅក្បែរវត្តក្តាំងងារ ជាងញ៉ឹកនៅព្រែកតាតន់ ។ ជាងសឿប្រហែលនៅចំការសំរោង ប៉ិនប្រសប់ខាងឆ្លាក់រូបស៊ីម៉ង់ ។ រូបគ្រុឌ គោ ស្វា មនុស្ស យក្ខនៅព្រះវិហារវត្តកណ្តឹង និងវត្តដំរីស សុទ្ធតែជាស្នាដៃជាងញ៉ឹក ជាងសឿទាំងអស់ ។

ជាងញ៉ឹក មានថ្មីដៃខាងគំនូរផាត់ពណ៌ទៀត ។ លោកសុត្តន្តប្រីជាឥន្ទ ក៏ជាជាងគំនូរផាត់ពណ៌ល្បីឈ្មោះម្នាក់ដែរ ។

អ្នកស្រុកបាត់ដំបង មិនសូវប៉ិនប្រសប់ធ្វើរទេះគោប៉ុន្មានទេ ។ រទេះទ្រាយប្រកបដោយក្បាច់រចនាយ៉ាងប្រណិតនោះ ត្រូវគេនាំយកមកពីតំបន់ស្វាយចេក និង កោះក្រឡ ។ គេមិនដែលឃើញមានកន្លែងណាធ្វើទូកច្បាស់លាស់ទេ តែគេច្រើនធ្វើទូកនៅកន្លែងដែលត្រូវការតែម្តង ។

- **ជាងដែក**

នៅត្រើយខាងកើតនៃស្ទឹងសង្កែ ចាប់តាំងពីមុខវត្តសំពៅរហូតដល់ភូមិចិន ព្រែកព្រះស្តេច វត្តបាឡាត់មានរោងជាងផលិតបរិក្ខារធ្វើអំពីដែក សំរាប់សេចក្តីត្រូវការក្នុងស្រុក ដូចជា ប្រណាក កណ្តៀវ កាំបិត ពូថៅ ផាល ។ល។ នៅវត្តបាឡាត់ មាន ជាងកង និងជាងស៊ិន ។ នៅភូមិចិន មានជាងម៉ៅ ដែលផលិតផលរស់គាត់ល្បីសុះសាយពេញខេត្តបាត់ដំបង ។ នៅខាងត្បូងវត្តសូរភី មានជាងសិតស្ពាន់ធ្វើអកកំបោរ តែគេមិនដែលឃើញមានជាងសិតព្រះពុទ្ធរូបអំពីស្ពាន់ទេ ។

- ជាងមាស- ជាងប្រាក់

នៅសម័យសក្តិភូមិ ពួកអភិជនដែលមានមធ្យោបាយច្រើន ចូលចិត្តប្រើបរិក្ខារដូចជា អលង្ការ កន្ត្រៃ ផ្តិល ហិបស្លា ជើងពាន ធ្វើអំពីប្រាក់ ឬអំពីមាស ដើម្បីលើកកិត្តិយសរបស់គេ ។ ពួកអភិជន ច្រើនជួលជាងឲ្យទៅធ្វើគ្រឿងមាសប្រាក់នៅក្នុងផ្ទះគេរាប់ខែ ។ ពេលខ្លះ លោកម្ចាស់បើកមាសទាំងដុំៗឲ្យជាងធ្វើគ្រឿងអលង្ការ ឬប្រដាប់ប្រដាផ្សេងៗនៅក្នុងកំផែងតែម្តង ។

ជាងមាសដែលល្បីឈ្មោះជាងគេ គឺជាងជានៅភូមិរតនៈ ។ ជាងឈើយ នៅកំពង់សំបួរក្បែរវត្តសំរោង ជាជាងប្រាក់ដ៏ល្បីល្បាញ ជាគ្រូលើជាងប្រាក់ទាំងអស់នៅពេលនោះ ។ គឺជាងឈើយនេះហើយដែលមានទោចក្រយានជិះមុនគេនៅបាត់ដំបង ។

- សិប្បកម្មតំបាញ និងកាត់ដេរ

ពួកអភិជនប្រើសំពត់អាវព្រៃស្ងួត ដែលទិញមកពីបរទេស ។ ប្រជាជនសាមញ្ញ ត្រូវចេះលៃលកផលិតសំពត់អាវ មុង ភួយ ក្រមា សារុង សំរាប់ប្រើប្រាស់ផ្ទាល់ខ្លួន ។ សំពត់ដែលគេត្បាញនៅពេលនោះ ជាសំពត់លាត ឬឆ្នូត ធ្វើអំពីកប្បាស ដែលគេហៅថា *សំពត់ប៉ប៉ក* ។ គេដាំកប្បាសដើមធំៗ ហៅថាកប្បាសទេស ដើម្បីយកសំឡី រវៃជាអំបោះត្បាញជាភួយក្រមា ។

ភូមិជាច្រើនមានចិញ្ចឹមដង្កូវនាង តែអ្នកបាត់ដំបងមិនសូវល្បីខាងធ្វើសូត្របុ៉ន្មានទេ ។ នៅសឹងតែគ្រប់ផ្ទះ សុទ្ធតែមានកីតំបាញ តែពេលនោះគេប្រើកីតំបាញរបស់ខ្មែរ មិនមែនកីតំបាញបែបសៀមដែលយើងឃើញខ្លះសព្វថ្ងៃនេះទេ ។

នៅឆ្នាំ១៩០៧ ក្រុងបាត់ដំបងដោយមិនទាន់មានជាងកាត់ដេរតាំងយីហោដូចសព្វថ្ងៃ គេជួលកាត់ដេរខោអាវ នៅតាម ផ្ទះជាងដេរកាត់ដែលល្បីឈ្មោះ នៅតាមភូមិ ។ ជាងភាគច្រើនដេរខោអាវដោយដៃ ។ តែពេលនោះ គេឃើញមានម៉ាស៊ីនដេររវៃដោយដៃ ពុំមែនធាក់ដោយជើងដូចសព្វថ្ងៃនេះទេ ហើយក៏ប្រើ គ្រល់វែងមិនមែនគ្រល់មូលដូចសព្វថ្ងៃនេះដែរ ។

- សិប្បកម្មធ្វើកន្ទេលផ្តៅ :

ខេត្តបាត់ដំបងល្បីឈ្មោះតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយខាងធ្វើកន្ទេលផ្តៅ ។ ភូមិស្ទឹង បឹងក្រសាល ជីរក ។ល។ ជាតំបន់ដែលមានមុខជំនាញខាងធ្វើកន្ទេលផ្តៅ ។ គេបោចផ្តៅពីតំបន់ព្រៃភ្នំនៅជិតខាងយកមកច្រៀកជាបន្ទះតូចៗ រួចត្បាញអន្ទងជាមួយសំបកខ្លែងពណ៌ ធ្វើជាកន្ទេល សំរាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រួសារប្រចាំថ្ងៃ ។

កន្ទេលផ្តៅ មានគុណភាពស្វិតមាំ សំរាប់ប្រើនៅគ្រប់កន្លែងប៉ុកពើន តែមិនមែនជាគ្រឿងប្រណិតខ្ពង់ខ្ពស់ទេ ។

- **រោងបិតស្រា**

នៅត្រង់ផ្សារលើសព្វថ្ងៃ មានរោងមួយវែង ដំបូលប្រក់ស្បូវ ដែលអ្នកស្រុកតែងហៅថា ភាស៊ីស្រា គឺជាកន្លែងបិតស្រាតែមួយគត់នៅខេត្តបាត់ដំបង ។ រោងបិតស្រានេះប្រើអង្ករ និងស្ករត្នោតជារូបធាតុដើម ។ ម្ចាស់រោងបិតស្រានេះជាជាតិចិនដែលដេញភាស៊ីបាន មានសិទ្ធិធ្វើស្រាលក់ផ្តាច់មុខតែម្នាក់ឯង ។ លោកម្ចាស់ត្រូវធានាមិនឲ្យមានផលិតករប្រកួតប្រជែងឡើយ ទោះបីលួចលាក់ក៏ដោយ ។ មេភាស៊ីចិននេះបានសិទ្ធិចាប់ចង ពិន័យ ឬធ្វើទោសជនណាដែលបិតស្រាលួចលាក់ ដែលនាំឲ្យខូចប្រយោជន៍គេ ។ ម្ចាស់ភាស៊ីស្រានេះគឺលោកស្រីពិភិត្ត ។

មានតែអ្នកក្រីក្រទេ ដែលផឹកស្រាចេញពីរោងបិតស្រានេះ ។ អ្នកមានប្រើស្រាដែលនាំមកពីបរទេស ជាពិសេសស្រាមកពីប្រទេសបារាំង ដូចជា សំប៉ាញ រ៉ូម អាប់សែន ជាដើម ។

- **សិប្បកម្មធ្វើខ្លាញ់ត្រី**

គឺជាអាជីវកម្មមួយ ដែលខ្ជះខ្ជាយធនធានធម្មជាតិដ៏សម្បូរហូរហៀរក្នុងប្រទេសជាទីបំផុត ។ គេធ្វើខ្លាញ់ត្រីយកទៅលក់ឯប្រទេសសៀម ។ គេស្លខ្លាញ់នៅរដូវប្រាំងនៅតំបន់បឹងទន្លេសាប ។

គេចាប់ត្រី តូចក្តី ធំក្តី យកទៅដាក់ក្នុងខ្ទះត្នោតធំៗហើយដុត

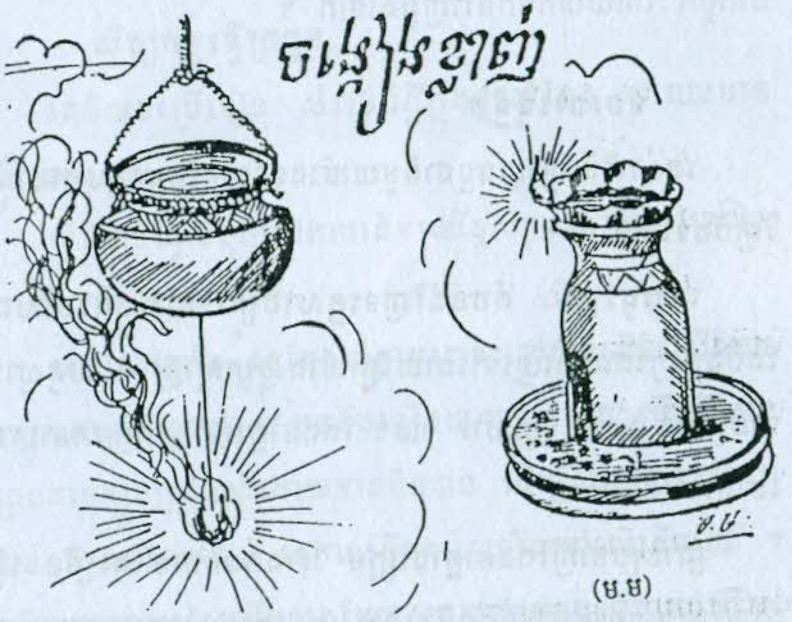

(ម.ម)

ភ្លើងដាំឲ្យពុះយ៉ាងយូរលុះត្រាតែចេញខ្លាញ់ល្អ ។ គេចាក់ទាំងត្រីទាំងខ្លាញ់ទៅក្នុងស្ទីង ។ កាកត្រី ដែលគេហៅថា "អាចម៍ខ្លាញ់" ក៏លិចទៅក្នុងទឹក ។ ឯខ្លាញ់ដែលស្រាល ក៏អណ្ដែតតាមទឹកទៅទើរនឹងផ្ទាំងស្លឹកត្នោតដែលគេច្រុះបាំងនៅខាងមុខ ។ គេដួសខ្លាញ់ដាក់ទូក ហើយយកមកចំរាញ់ម្ដងទៀត ។

- **មុខរបរធ្វើផ្លិត**

នេះជាវិធីបំផ្លាញធម្មជាតិមួយយ៉ាងចំឡែកនៃអ្នកស្រុកនៅជុំវិញបឹងទន្លេសាប ។

នៅរដូវប្រាំង តំបន់ជុំវិញទន្លេសាបត្រូវគោកស្ងួតនៅសល់តែបឹងខ្លះៗដែលហ៊ុំព័ទ្ធទៅដោយព្រៃយ៉ាងស្មុគ្រស្មាញ ។ សត្វស្លាបមានត្រដក់ រនាល ក្រសារ ។ល។ តែងនាំគ្នាទៅកកកុញរកអាហារនៅតាមបឹងនោះ ។

ព្រានប្រមាញ់តែងនាំគ្នាជាក្រុម រវាង១០នាក់យ៉ាងច្រើន ធ្វើដំណើរលបៗចូលទៅហ៊ុំព័ទ្ធបឹងនោះ ។ គេស្រែកព្រមៗគ្នាឲ្យសត្វស្លាបទាំងនោះផ្អើល ។ សត្វដែលមានចំនួនច្រើនលើសលប់មិនអាចហើរបានទាំងអស់ទេ ។ មួយចំនួនត្រូវរត់ទៅជ្រកក្នុងព្រៃនៅជុំវិញបឹង ។

ព្រានដេញតាមចាប់សត្វទាំងនោះបានហើយ ក៏កាត់យកតែ

ស្លាបភ្លាម ដោយឥតសំលាប់សត្វទាំងនោះទេ ។

គេនាំគ្នាវែកសែងស្លាបសត្វទាំងនោះ យកមកកាន់ភូមិ វែងត្បាញធ្វើផ្លិត ហៅថា "ផ្លិតស្លាប" ដែលជាទីនិយមនៃព្រះសង្ឃ ឬអ្នកមានខ្ពង់ខ្ពស់ ។

- **សិប្បកម្មធ្វើក្រមួន**

គេនិយមប្រើទៀន សំរាប់បំភ្លឺក្នុងផ្ទះសំបែង ឬពេលមានបុណ្យទាន ។

ឃ្មុំនិយមធ្វើសំបុកនៅតាមដើមឈើខ្ពស់ៗ នៅតំបន់ព្រៃលិចទឹក ជុំវិញបឹងទន្លេសាប ។

ពេលរដូវប្រាំង គេតែងនាំគ្នាបររទេះទៅកាន់ដើមឈើដែលសម្បូរដោយសំបុកឃ្មុំ ។ មុននឹងឡើងយកឃ្មុំ គេតែងធ្វើពិធីសែនព្រេនតាមក្បួនប្រពៃណីដោយខានមិនបាន ដើម្បីសុំអ្នកតានៅរក្សាតំបន់ ។ នៅពេលយប់ គេកាន់ភ្លើងគប់ ឡើងទៅលើដើមឈើ ។ គេនិយមយកសរសៃដើមល្ហុងដែលស្ងួតយកមកចងធ្វើជាគប់ភ្លើងដោយចងជាបាច់យ៉ាងតឹងដុតទៅមិនមានអណ្ដាតភ្លើង ។

នៅពេលយប់ ពេលឡើងដល់លើដើមហើយ គេចោលគប់ភ្លើងនោះអស់មួយទំហឹងដៃទៅកាន់កន្លែងមួយឆ្ងាយពីគល់ឈើ ។ ឃ្មុំឃើញរងើកភ្លើងរសាត់តាមគប់នោះ ក៏ហើរចោលសំបុកទៅ

រោមភ្លើងនោះ ។

អ្នកឡើងក៏ប្រមូលចៀរយកសំបុកឃ្មុំ និងទឹកឃ្មុំបង្ហូតចុះមកដី ។ តាមពត៌មានថា ក្នុងដើមឈើមួយដើមគេអាចយកទឹកឃ្មុំបានរវាង ២០ក្អមធំៗ សំរាប់លក់ដូរតាមត្រូវការ

គេយកសំបុកឃ្មុំទៅស្ងោរក្នុងខ្ទះគ្នោតឲ្យពុះត្រឹមត្រូវ រួចដួសយកទឹកក្រមួន ដាក់ក្នុងឆ្នាំងមួយផ្សេងទៀតដាំស្ងោរ រហូតអស់ជាតិទឹក ។ គេដួសទឹកក្រមួនដាក់ក្នុងចានប៉ុនៗគ្នា ទុកឲ្យកក ល្មមមួយដុំទំងន់មួយនាឡិ ។ ទឹកឃ្មុំនិងក្រមួនឃ្មុំ ជាវត្ថុមានតំលៃមួយនៅសម័យនោះ ។

- អាជីវកម្មរកត្បូងនៅបរប៉ៃលិន

ពួកកូឡាបានចូលមកជីកត្បូង នៅតំបន់ប៉ៃលិន តាំងពីឆ្នាំ ១៨៧៦ តែឥតមានបង់ពន្ធដារអ្វីដល់លោកម្ចាស់ទេ ។ ពួកនេះទាក់ទងជាមួយចៅហ្វាយខេត្តសៀមនៅចន្ទបុរីទៅវិញ ។ នៅឆ្នាំ១៨៨១ ពួកកូឡាដែលជីកត្បូងកើតវិវាទគ្នា ។ កូឡាម្នាក់បានពឹងពាក់កុងស៊ុលរង់គ្លេសប្រចាំក្រុងបាងកក ឲ្យនាំខ្លួនចូលទៅគាល់ទូលព្រះចៅសៀម ។ រាជការសៀមយល់ឃើញប្រយោជន៍ក៏ចាត់ចែងហូតពន្ធដារលើការជីកត្បូងនេះ ។ មេភាសុីត្បូងនៅពេលនោះ គឺ

ម៉ង *ឃុន ទី* ដែលព្រះចៅសៀមតែងតាំងជា*ហ្លួងមណីយុទ្ធនា* ។ តាមពត៌មានថា លោកម្ចាស់ឥតបានកំរៃ ដោយសារភាសុីនេះទេ ព្រោះប្រាក់ពន្ធទាំងអំបាលម៉ាណ ត្រូវបង់ទៅព្រះចៅសៀមផ្ទាល់តែម្តង ។

ពួកកូឡានៅប៉ៃលិនទាំងនេះ ច្រើនទាក់ទងខាងពាណិជ្ជកម្មជាមួយខេត្តចន្ទបូរី ។ តែមានពួកកូឡាមួយពួក ដោយមានលាវចូលរួមផង បានមកជីកអង្ករនិងប្រេងកាតពីបាត់ដំបងទៅប៉ៃលិន ដោយប្រើ **គោតាង** ជាពាហណៈសំរាប់ដឹកនាំ ។ គេប្រើរទេះគោ មិនកើតទេ ព្រោះផ្លូវទៅប៉ៃលិនជាផ្លូវឡើងភ្នំចុះភ្នំ ហើយគ្មានផ្លូវថ្នល់ស្អាតបាតផង។

- អំពីការកិនស្រូវ

នៅសម័យនោះ អ្នកស្រុក ទាំងមានទាំងក្រ បរិភោគអង្ករដែលបុកដោយដៃ ។ គេប្រើត្បាល់កិនដែលធ្វើអំពីឫស្សីត្បាញហើយបិទដីសំរាប់កិនស្រូវ ។ គេយកអង្ករសំរូបដែលកិនហើយយកទៅបុកដោយត្បាល់បុក ឬ ត្បាល់ក្តឿង ឲ្យអស់ជាតិកន្ទក់ រួចអុំស្ងែ ឲ្យទៅជាអង្ករសំរិត ។ នៅក្នុងកំផែង មានរោងសិប្បកម្មមួយយ៉ាងធំ ដែលមានត្បាល់កិនត្បាល់បុកជាច្រើនគ្រឿង ដែលគេប្រើអ្នកទោសឲ្យកិនស្រូវ បុកអង្ករនៅទីនេះ ។ លោកអង្គទរាជ

មាននាទីត្រួតត្រាអ្នកទោស កិនស្រូវ បុកអង្ករ ផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារលោកម្ចាស់ ស្រីរបាំ ស្រីបំរើទាំងអស់ក្នុងកំផែង ។

នៅខាងជើងវត្តសូរភី អ្នកស្រុកមានបច្ចេកទេសពិសេសតាំងពីយូរយារបកហើយ ខាងធ្វើត្បាល់កិនទើបគេហៅភូមិនេះថាភូមិត្បាល់កិនរហូតដល់សព្វថ្ងៃ ។

- វិធីស្លក្រាម

ក្រាមជាវត្ថុធាតុដើម សំរាប់ធ្វើរំសេវ ធ្វើថ្នាំព្យាបាលរោគ ឬធ្វើគ្រឿងផ្សំសំរាប់ប្រឡាក់ត្រីសាច់ ។ គេទិញក្រាមមកពីបរទេស ប៉ុន្តែអ្នកស្រុកបាត់ដំបង សម័យនោះ មានទេពកោសល្យម្យ៉ាងអាចផលិតក្រាមបានដោយខ្លួនឯង ។

គេប្រមូលអាចម៍ប្រជៀវ នៅតាមរអាងភ្នំយកមកត្រាំទឹក ក្នុងពាងធំៗអស់ពេលច្រើនថ្ងៃ ។ គេត្រងយកទឹកដែលរងថ្លា ដាក់ក្នុងខ្ទះគ្នោត ដាំឲ្យពុះខះនៅសល់តែ ១ភាគ៣ ។

គេយកល្អីធ្វើពីឫស្សី ក្រាលកំណាត់ផាឱបរួចដាក់ផេះឈើសាំងរាំង រួចក្រាលកំណាត់មួយជាន់ទៀតទើបចាក់ទឹកនោះទៅក្នុងល្អី ។

គេត្រងទឹកនោះដាក់ក្នុងផើង ទុកច្រើនថ្ងៃ ទើបកករដូចអំបិល នៅបាតផើង ។ គេប្រមូលក្រាមនោះដាក់សំដិលឲ្យស្រស់ទឹក

ទុកប្រើការ ។ ភូមិស្លក្រាម មានល្បីឈ្មោះខាងផលិតក្រាមនេះ ។

វិធីធ្វើស្ពាន់ធ័រ

ចាស់ៗបានដំណាលថាខ្មែរអាចធ្វើស្ពាន់ធ័របាន ។ គេយកពងមាន់ ពងទាគោះយកតែពងក្រហម ដាក់ចូលក្នុងបំពង់ឫស្សី ចុកចំបើង រួចយកទៅកប់ពាក់កណ្ដាលបំពង់ក្នុងដីដែលសើមជានិច្ច ។ ក្នុងរយៈ ២ ឬ ៣ខែ ពងមាន់ ឬពងទា ដែលនៅក្នុងបំពង់អាចក្លាយជាម្សៅ ដែលគេប្រើធ្វើជាឧសថសំរាប់លាបកមរមាស់ ។

ចាស់ៗបានរអះអាងទៀតថា ស្ពាន់ធ័រដែលផលិតក្នុងស្រុកនេះ មិនមានគុណភាពគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ធ្វើរំសេវបានទេ ។

គ- គមនាគមន៍

នៅរវាងឆ្នាំ ១៩០៧ នៅពេលដែលក្រុងបាងកកមានរថភ្លើង និងមានរថយន្តបើកបរលើផ្លូវកៅស៊ូខ្លះហើយនោះ ខេត្តបាត់ដំបងនៅតែប្រើផ្លូវគមនាគមន៍និងយានជំនិះបែបបុរាណនៅឡើយ ។ គេមិនឃើញមានសញ្ញាត្រង់ណាថា លោកម្ចាស់មានបំណងរៀបចំផ្លូវគមនាគមន៍ ឲ្យប្រសើរបន្តិចនោះទេ លើកលែងតែផ្លូវមួយប្រវែងប្រមាណ ៧០០ម៉ែត្រនៅមុខកំផែង ដែលលោកម្ចាស់ប្រើអ្នកទោសឲ្យយកអំបែងក្បឿងមកក្រាលហើយបុកឲ្យហាប់ ។

នៅក្នុងខេត្ត គេប្រើផ្លូវលំ ដែលភ្ជាប់ភូមិមួយទៅភូមិមួយ ឬ ព្រែកស្ទឹង ជាផ្លូវគមនាគមន៍ ។

ដោយខេត្តបាត់ដំបង ពេលនោះ ជាខេត្តចំណុះសៀម ព្រះសង្ឃ មន្ត្រីរាជការ ពាណិជ្ជករតែងទៅទាក់ទងជាមួយក្រុងបាងកក យ៉ាងញឹកញាប់ ។ គេធ្វើដំណើរទៅបាងកក ដោយថ្មើរជើងដោយរទេះគោ ក្របី ឬដោយសេះដំរី ។ ដំណើរតាមរទេះគោត្រូវប្រើពេល ៧ថ្ងៃទើបទៅដល់បាងកកដោយឥតគិតពេលសំរាកផងទេ ។ គេត្រូវប្រើពេលពីរថ្ងៃដើម្បីទៅដល់បាងកកដោយដំរី ។ គេធ្វើដំណើទៅបាងកក ដោយដើរកាត់តាម **ពាមឯក ភាស ចំណោម រោងគោ កុក្កសត អរញ្ញ ស្រះកែវ ណងសារិកា** (ដែលសព្វថ្ងៃហៅ ថា វឌ្ឍននគរ) ។ គេដើរកាត់ព្រៃធំមួយហៅថា **ព្រៃល្វុយ** ទើបទៅដល់ **ស្រះឃុត** ។ ចេញពីស្រះឃុតទៅ គេដើរកាត់ទីប្រជុំជន **ក្រាប៊ីន** ទើបទៅដល់**បស្ចឹមបុរី** ។ ចាប់ពីនេះទៅ គេអាចធ្វើដំណើរ តាមផ្លូវគោកក៏បាន តាមផ្លូវទឹកក៏បាន ដើម្បីបានដល់ **បាងកក** ។ តែអ្នកធ្វើដំណើរភាគច្រើនៗចុះកប៉ាល់ ធ្វើដំណើរទៅបាងកក ព្រោះជាដំណើរងាយស្រួលជាង ។ លោកតា លិម ស៊ុត បានប្រាប់ថា គាត់ជិះកប៉ាល់ មួយយប់មួយថ្ងៃពីបស្ចិម ទើបទៅដល់បាងកក ព្រោះត្រូវវាងទៅសមុទ្រសិន ។

នៅពេលនោះ គេអាចធ្វើដំណើរតាមផ្លូវទឹកពីបាត់ដំបងទៅភ្នំពេញបានដែរ ។ គេជិះកប៉ាល់សាលុបពីបាត់ដំបងទៅបាក់ព្រា ដែលជាកំពង់ផែសំខាន់នៃខេត្តបាត់ដំបង ទើបឡើងកប៉ាល់ធំទៅភ្នំពេញ ឬរហូតដល់ព្រៃនគរក៏បាន ។

មានជួនកាល អ្នកដំណើរអាចជិះកប៉ាល់រហូតដល់ព្រៃនគរ រួចធ្វើដំណើរកាត់សមុទ្រទៅបាងកកក៏បាន ព្រោះធ្វើដំណើរតាមទឹកមិនសូវនឿយហត់អស់កំឡាំងកាយ ដូចជិះរទេះគោ ឬ ដំរី ។ លោកតា ហ៊ុន ជា បានធ្វើដំណើរកាត់តាមបស្ចឹមទៅរស់នៅឯបាងកកអស់មួយរយៈពេល ។ គាត់ត្រូវត្រឡប់មកស្រុកបាត់ដំបងវិញ ដោយជិះកប៉ាល់ឆ្លងកាត់ឈូងសមុទ្រសៀម ។ គាត់ធ្វើដំណើរ ៨ថ្ងៃ ៨ យប់ពីបាងកក ទើបដល់ស្រុកបាញ់ញៀ ក្បែរក្រុងព្រៃនគរ ។ គាត់ចេញដំណើរពីបាញ់ញៀ អស់ពេល ១យប់ ២ថ្ងៃ បានដល់ភ្នំពេញ ។ គាត់ជិះកប៉ាល់ ១ថ្ងៃ១យប់ទៀតទើបដល់បាក់ព្រា ហើយត្រូវចំណាយពេលកន្លះថ្ងៃ ទើបដល់បាត់ដំបង ។ ដំណើរនេះ ធ្វើនៅឆ្នាំ ១៩០៧ តែម្តង ។

គេមិនសូវធ្វើដំណើរតាមផ្លូវគោកទៅភ្នំពេញទេ ព្រោះដំណើរតាមផ្លូវទឹកជាការងាយស្រួលជាង ។

ក្នុងវិស័យគមនាគមន៍នេះ យើងគួរកត់សំគាល់វឌ្ឍនភាព

មួយដែរ គឺការបើកឲ្យមានប្រើប្រៃសណីយ៍ទូរសព្ទនិងទូរលេខ នៅបាត់ដំបង ។ គេអាចផ្ញើទូរលេខ ទៅបាងកក ភ្នំពេញ ព្រៃនគរបានទាន់ចិត្ត ។ គេអាចនិយាយទូរសព្ទទៅមោង មង្គលបុរីបាន ។ មានជនជាតិអង់គ្លេសម្នាក់ជាអ្នកគ្រប់គ្រងប្រៃសណីយ៍នេះ ដែលអ្នកស្រុកហៅថាមីស្ទើរ ។

គេអាចផ្ញើសំបុត្រទៅវិញទៅមក ពីបាត់ដំបងទៅបាងកក ដោយបិទតែម ១ហឿងសំរាប់សំបុត្រធម្មតា ឬ ១០ប៉ៃ សំរាប់សំបុត្រអនុសិទ្ធិ ។ មន្ទីរប្រៃណីយ៍ តាំងនៅមាត់ស្ទឹងខាងកើត រោងចក្រអគ្គិសនីសព្វថ្ងៃ ។

នៅឆ្នាំ ១៩០៤ មានសទ្ធិសញ្ញាបារាំង សៀម្ជិយគ្រោងស្ថាបនាផ្លូវរថភ្លើងរួមគ្នាមួយពីភ្នំពេញមកបាត់ដំបង តែសទ្ធិសញ្ញានេះពុំបានអនុវត្តទៅវិញទេ ។ ផ្លូវរថភ្លើងនេះក៏ពុំបានស្ថាបនាដែរនៅពេលនោះ ។

ឃ- យានជំនិះ

ដោយមានការលំបាកខាងផ្លូវគមនាគមន៍ ប្រជាជននៅបាត់ដំបង ប្រើយានជំនិះមិនបានទាន់សម័យដូចនៅភ្នំពេញ ព្រៃនគរ បាងកកទេ ។ គេប្រើតែយានជំនិះបុរាណដូចជា ដំរី សេះ រទេះ ទូក ។ ពិតមែនតែពុំទាន់សម័យ តែយានជំនិះទាំងនោះតែងមាន

តំលៃម្យ៉ាងដោយសារក្បាច់រចនា ដែលជាស្នាដៃនៃសិល្បករខ្មែរ ដែលល្បីល្បាញតាំងពីយូរមកហើយ ។

- រទេះគោ-រទេះក្របី

ពេលដើរកំសាន្តឬមានការប្រញាប់ អ្នកស្រុកនិយមប្រើ **រទេះបំបោល** ដែលនៅតំបន់ខ្លះ គេហៅថារទេះសាលី ។ រទេះបំបោលជារទេះគោធុនស្រាល ផ្ទុកមនុស្សបានពីរឬបីនាក់យ៉ាងច្រើន តែអាចបរ បានលឿនទាន់ចិត្ត ។ អ្នកស្រុកតែងប្រកួតប្រជែងគ្នារចនាតុបតែងរទេះបំបោលនេះ ដោយធ្វើយ៉ាងណា ឲ្យបានលឿនជាងគេ បានល្អជាងគេ មានក្បាច់ក្បូរជាងគេ ។

ពួកអភិជនឬគ្រួសារលោកម្ចាស់ ធ្វើដំណើរទៅណាមកណា ដោយ**រទេះកឹង** ដែលជារទេះគោមានដំបូលប្រកបដោយក្បាច់រចនាយ៉ាងប្រណិត មានបាំងវាំងននពណ៌ឆើតឆាយ ហើយមានក្រាលពូក ។

ក្នុងការដឹកនាំឥវ៉ាន់ ឬ ទំនិញសព្វសារពើ គេប្រើ**រទេះទ្រាយឬរទេះតាង** ។ រទេះទ្រាយតែងមានជញ្ជាំងរាងប៉ោងបន្តិច។ បើជញ្ជាំងទាបគេហៅថា **មុខឈ្នាង** ។ រទេះទ្រាយច្រើនមានដំបូលនិងជញ្ជាំងបិទជិត អាចចាក់សោរទុកឥវ៉ាន់ក្នុងនោះបាន ដែលគេហៅថា **ផ្ទូរ** ។ តាមធម្មតា ផ្ទូរគ្របបាំងតែឥវ៉ាន់ឬទំនិញទេ

ផ្ទាំង ទី ១៣

រទេះ ផ្ទូរ

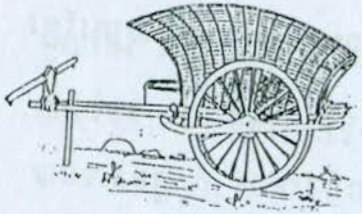

រទេះបំពោល

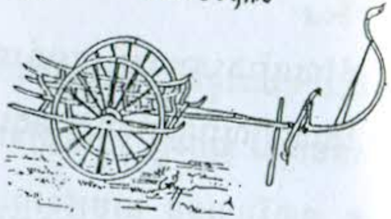

(ម.ម)

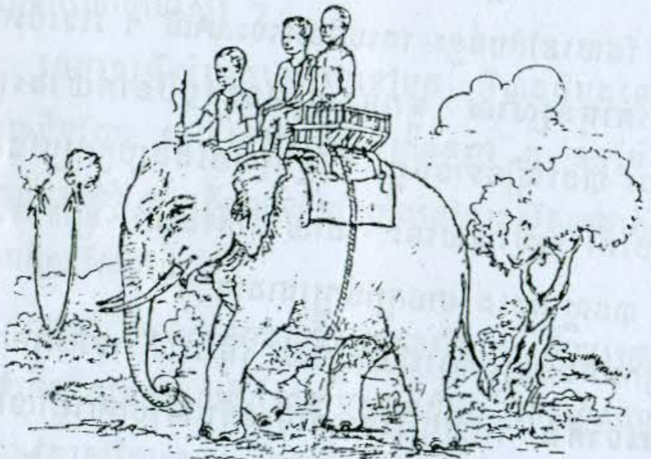

ដំរី (អ.ស.ឌ)

គោតាង (អ.ស.ឌ)

គេហៅថា **ផ្ទូរក្ដូប** ។ ផ្ទូរខ្លះមានដំបូលគ្របទាំងឥវ៉ាន់ គ្របទាំងអ្នកបរ គ្របទាំងសត្វពាហណៈដែលអូសរទេះនោះផង គេហៅថា **ផ្ទូរអំពាន់** ។ ភាគច្រើន គេប្រើផ្ទូរអំពាន់សំរាប់តែរទេះក្របី ព្រោះក្របីជាសត្វចាញ់កំដៅ ។

រទេះតាងមានជញ្ជាំងត្រង់ៗ ហើយមិនសូវមានដំបូល ជាផ្ទូរទេ ។ រទេះតាងមានពីរយ៉ាង គឺតាងជ្រែង និងតាងទ្រុង ។

អ្នកស្រុកដែលមានទីលំនៅក្បែរទីប្រជុំជនបាត់ដំបង មិនសូវល្បីឈ្មោះខាងធ្វើរទេះគោ រទេះក្របីទេ ។ អ្នកបាត់ដំបង ច្រើនធ្វើរទេះតាងព្រោះជាការងាយជាង ។ ឯរទេះទ្រាយ ដែលប្រកបដោយក្បូរក្បាច់រចនានោះ ច្រើនតែនាំមកពីតំបន់ស្វាយចេក និងកោះក្រឡ ។

ក្រៅពីក្បាច់រចនា ជាងធ្វើរទេះមានឯកទេសធ្វើរទេះដោយឲ្យបញ្ចេញសូរសំលេងតែមួយបែបដូចៗគ្នា ។ រទេះគោឬរទេះក្របីនៅសម័យនោះប្រើតែភ្លៅធ្វើអំពីឈើ មិនដែលប្រើភ្លៅដែកដូចសព្វថ្ងៃទេ ។ នៅពេលបរ រទេះភ្លៅឈើនេះបញ្ចេញសូរសំលេងយ៉ាងអ៊ឹងអាប់ ។ ជាងដែលប៉ិនប្រសប់អាចធ្វើរទេះឲ្យបញ្ចេញសំលេង ៣ បែបតាមចិត្តចង់ ដូចជា **សំលេងផ្គោះ សំលេងចាបស្រុក** និង**សំលេងតីក្កវីត** ។ សំលេងផ្គោះឮសូរបង្គួស ង៉ូតៗ

វែងៗ ។ សំលេងចាបស្រុកឮសូរខ្សៀវខ្សារ ឯសំលេងតឺក្កវីត ឮសូរខ្ទីកញ្ឆក់ៗ ឮវេតៗវេតៗ ។ សំលេងផ្ទោះជាសំលេងគំរូញ លន្លង់លន្លោចពីរោះ ធ្វើឲ្យស្រណោះស្រក់ទឹកភ្នែក ជាពិសេសនៅរដូវប្រាំងពេលរៀបអស្តង្គត ។ គេនិយាយថា មានស្រីៗច្រើនគ្នាអង្គុយសំរក់ទឹកភ្នែក នៅពេលដណ្តាំបាយពេលល្ងាច បើឮសូររទេះច្រើនដែលមានសំលេងផ្ទោះដូចគ្នាបរកាត់ភូមិ ។

តែបើមានរទេះចំខ្សែកបញ្ចេញសំលេង ង៉ែតៗង៉តៗ នោះគេមិនបាច់ឆ្ងល់ទេ គេថាជាងធ្វើរទេះនោះជាជាងមិនកើត ជាជាងចោលម្សៀត ។ អ្នកបររទេះរបៀបនេះច្បាស់ជាត្រូវគេសើចចំអកពេបជ្រាយឲ្យកឡីយឲ្យមិនខានឡើយ ។

យើងគួរកត់សំគាល់ដែរថា រទេះគោ ឬ រទេះក្របី ដែលយើងឃើញកសិករយើងប្រើនៅបាត់ដំបងសព្វថ្ងៃនេះ សឹងតែទាំងអស់នោះគេហៅថា **រទេះនាងដា** មានកំណើតនៅកោះក្រឡ ។ រទេះនាងដាក្លាយពីរទេះទ្រាយបន្តិចរទេះតាងបន្តិចមានប្រយោជន៍ខាងសេដ្ឋកិច្ចជាង ។

- **រទេះសេះ**

ដោយថ្នល់មិនសូវស្អាតបាត គេច្រើនប្រើតែរទេះគោ រទេះក្របី តែនៅពេលចុងក្រោយនៃសម័យលោកម្ចាស់ គេឃើញប្រើរទេះសេះខ្លះហើយ ។ តែរទេះសេះច្រើនតែមានប្រើនៅរដូវប្រាំង។ គេច្រើនប្រើរទេះសេះកង់ពីរ រូសដោយសេះមួយ ។ រទេះសេះពេលនោះ មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលនឹងរទេះគោដែរ គឺគ្មានជន្ទាស គ្មានគ្រាប់ ឬបាដាងនៅក្នុងដុំទេ ។ គេឃើញមានរទេះសេះរត់ឈ្នួល ពីផ្សារស្វាយប៉ោទៅដល់កំពង់សីមា ឬពីស្វាយប៉ោទៅដល់ពាមឯក ។ រទេះរបៀបនេះមានឈ្មោះថា **រទេះកាត** ។ រទេះសេះសម័យនោះមានជញ្ជាំងខ្ពស់ អ្នកជិះអង្គុយលិចបាត់ខ្លួន ហើយបញ្ចេញតែក្បាល ។

លោកម្ចាស់មានរទេះសេះប្រហែលពីរ បីដែរ ជួនកាលទឹមសេះពីរជួនកាលទឹមសេះបួន ។ រទេះដែលទឹមដោយសេះបួន ជារទេះកិត្តិយសមានក្បាច់រចនា មានជន្ទោលវែងទៅមុខ ជាក្បាលនាគ ហើយមានចងទង់ជ័យ ។ រទេះនេះធ្វើសំរាប់តែទទួលភ្ញៀវកិត្តយស ។ អ្នកស្រុកហៅរទេះសេះនេះថា **រាជរថ** ។

លោកម្ចាស់ មិនសូវប្រើរទេះសេះ ក្នុងការធ្វើដំណើរទេ ។

- **គោតាង**

ច្រើនតែពួកលាវនិងពួកកូឡាទេដែលប្រើគោតាង ។ គោនីមួយៗត្រូវគេបំពាក់ជាល ឬត្រកម្យ៉ាងនៅលើខ្នង សំរាប់ដាក់ទំនិញ ។ តាងនេះ គេធ្វើអំពីឫស្សីត្បាញ ។ គេប្រើគោតាងសំរាប់

ដឹកអង្ករ ឬប្រេងកាត ពីបាត់ដំបងទៅប៉ៃលិន ។ ផ្លូវទៅប៉ៃលិន មានការលំបាកច្រើន ដោយត្រូវឡើងភ្នំចុះភ្នំ មិនអាចឲ្យបររទេះបានទេ ទើបគេប្រើគោតាងនេះ ។

នៅសម័យលោកម្ចាស់ មិនទាន់មានផ្លូវទៅប៉ៃលិន តាមភ្នំសំពៅទេ ។ គេធ្វើដំណើរទៅប៉ៃលិន ដោយចេញទៅតាមឈើទាលរហូតដល់ឥន្ទជិតទើបបត់ទៅស្ទឹង ហើយកាត់តាមត្រែង តំរង់ទៅប៉ៃលិន ។ នៅមង្គលបុរី មានសៀម លាវ មកពីភិម័យ សុរិន្ទ សង្កាក់ គោខណ្ឌមកដឹកត្រីសាច់យកទៅលក់ដោយប្រើគោតាងដែរ

- **ដំរី**

ដំរីជាសត្វពាហណៈ ចេះអត់ធន់អាចផ្ទុកបានច្រើន ដើរបានលឿន និងធ្វើដំណើរបានឆ្ងាយ ។ គេត្រូវប្រើពេលពីរថ្ងៃ ដោយជិះដំរី ដើម្បីចេញពីបាត់ដំបងទៅដល់បាងកក ។

តាមធម្មតា គេជិះដំរីដោយមានដាក់រានមួយនៅលើខ្នងវា ដើម្បីឲ្យអ្នកដំណើរអង្គុយឬផ្ទុកឥវ៉ាន់ ។ រានដែលគេអង្គុយនេះ ហៅថា **ញៀង** ។ តែបើមានដំបូលនិងក្បាច់រចនាល្អនោះ គេហៅថា **កូប ឬកូបខ្សង** ។ នៅលើញៀងឬកូបនេះ គេអាចដាក់មនុស្សបានបី ឬបួននាក់ ។

បើគ្មានកូបឬញៀងទេ គេជិះដំរីដោយក្រាលសំបកកណ្តោល

ដែលគេដំឲ្យទក់ ក្រាលលើខ្នងវា ហើយចងខ្សែជង្គន់ ។

- **សេះ**

សេះជាជំនិះលឿនទាន់ចិត្ត តែផ្ទុកមិនបានច្រើន ។ មន្ត្រីធំៗ ឬអ្នកមាននិយមប្រើសេះណាស់ ក្នុងការធ្វើដំណើរ ឬ ទៅបរបាញ់សត្វ ។ គេជិះសេះដោយដាក់អាន ដែលជាកែបធ្វើអំពីស្បែក នាំមកពីបរទេស ជាពិសេសនាំមកពីប្រទេសបារាំង ។

- ទោចក្រយាន

រហូតដល់ឆ្នាំ ១៩០៧ នេះហើយ ខេត្តបាត់ដំបងទាំងមូលមិនទាន់មានរថយន្តទេ ។ ឯទោចក្រយានវិញ ក៏មានស្ដួចស្ដើងណាស់។ គេរាប់ឃើញមានទោចក្រយានប្រហែលតែ ៤ គ្រឿងទេនៅសម័យលោកម្ចាស់ ។ ទោចក្រយានសម័យនោះ មានរាងខ្ពស់ៗ មានខ្នងកង់ឈើ មានកៅស៊ូតាន់មិនពិបាកសប់ទេ ហើយក៏មិនមានរូលីបទៀត ។ កាលណាឡើងជិះហើយ យើងត្រូវធាក់ដោយឥតសំរាក បើមិនដូចនោះទេ មុខជាឈ្លាន់វាត់បាក់ជើងមិនខានឡើយ

លោកម្ចាស់ខ្លួនឯង ដែលជាស្ដេចត្រាញ់នោះ មិនទាន់មានទោចក្រយានជិះទេ ។ កូនចៅលោកម្ចាស់ក៏គ្មានដែរ ។ អ្នកដែលមានទោចក្រយានជិះមុនគេ គឺជាងឈើយ នៅភូមិកំពង់សំបួរ

ទូកង (អ.ស.ដ)

ទូកម្លូង (អ.ស.ដ)

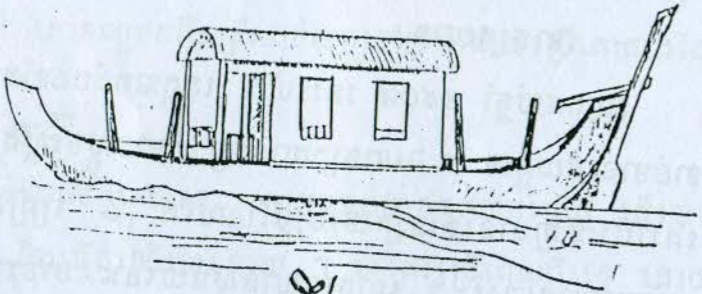

ទូកកឹង (ប.ម)

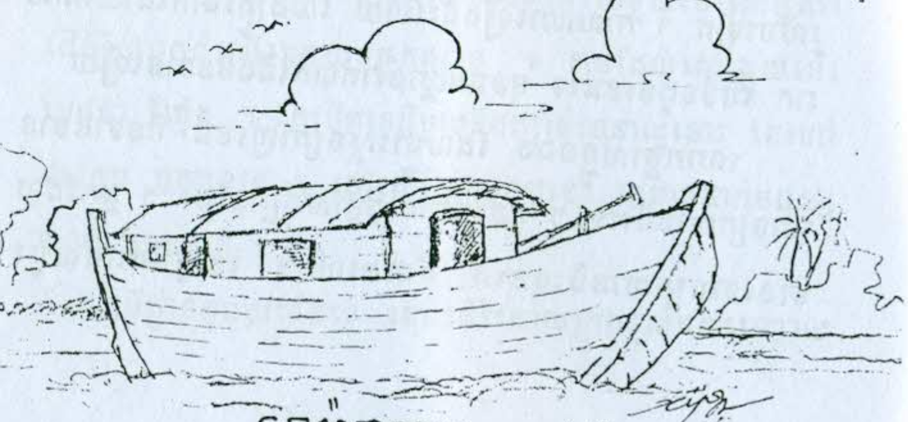

ទូកប៉ុកចាយ

ឈ្មោះ យិបនៅផ្សារស្វាយប៉ោ ក្រុងតូដែលជាជាងកំបោរនៅភូមិដូនទាវ ហើយនិងជនជាតិអាឡឺម៉ង់ម្នាក់ឈ្មោះ ស៊ីសង ជាកូនម្ចាស់ហាងធំមួយឈ្មោះរូសិល ។

នៅពេលមកដល់ដំបូង ឬក៏នៅឆ្នាំ ១៩១២ នេះហើយ អ្នកស្រុកបាត់ដំបង នៅតែផ្អើលឈូរឆរតាមមើលគេជិះទោចក្រយានយ៉ាងភ្ញាក់ទឹកភ្ញាក់ដី ។

- **ទូក កប៉ាល់**

នៅតាមព្រែក ស្ទឹង គេប្រើទូកជាយានជំនិះ ។ ពេលមានការប្រញាប់ គេប្រើ **ទូកង** ។ ពេលទៅណាម្ដងៗ លោកម្ចាស់ចូលចិត្តប្រើទូករបស់វត្តសំពៅឈ្មោះរថណាម ឬរបស់វត្តកណ្ដឹងឈ្មោះសព្រហ្មមាស ។ ទូកងជាទូកអុំ ឯទូកម្លូងជាទូកចែវ ។ ក្នុងការដឹកនាំទំនិញតិចតួច គេប្រើ **ទូកកំរោល**ឬទូកដំបូល ដែលមានចែវពីរឬចែវបួន ។ គេដឹកស្រូវពីបាត់ដំបងទៅព្រែនគរដោយ **ទូកថ្ងៃ** **ទូកប៉ុកចាយ** ឬ **ទូកកាណៃវ** ។ ទូកថ្ងៃមានដំបូលជិតសល់ទំនេរតែកន្លែងអ្នកចែវ ខាងមុខនិងខាងក្រោយ ។ ទូកប៉ុកចាយមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលនិងទូកថ្ងៃដែរ តែធំជាងហើយអាចផ្ទុកបានច្រើនជាង ។ ទូកថ្ងៃអាចផ្ទុកស្រូវបាន ៥០ថាំង ឯទូកប៉ុកចាយអាចផ្ទុកបាន ១០០ឬ ២០០ថាំង ។ ឯ**ទូកកាណៃវ** ជាទូកដឹកទំនិញ

មានក្បាលស្រួច មានដំបូលគ្របតាំងពីក្បាលរហូតដល់កន្សៃដែលអ្នកចែវត្រូវឈរលើដំបូលតែប្តូង ។

តាមដងស្ទឹងសង្កែ ពីបាត់ដំបងដល់បាក់ព្រា មានកប៉ាល់ដែលប្រើអុសជាថាមពល បើកបរចុះឡើងដឹកអ្នកដំណើរ ។ កប៉ាល់នេះច្រើនចេញចូលនៅរដូវទឹកឡើង ។ តាមពត៌មានមិនសូវច្បាស់ថាកប៉ាល់នេះជាកម្មសិទ្ធិរបស់លោកស្រីពិភក្តិនៅមុខកំផែង ។

នៅសម័យនោះ បាក់ព្រាជាកំពង់ផែយ៉ាងសំខាន់នៃខេត្តបាត់ដំបង ហើយមានសកម្មភាពខាងនាវាចរណ៍ជាងសព្វថ្ងៃនេះទៅទៀត ។ កប៉ាល់ធំៗ ដែលអាចផ្ទុកអ្នកដំណើរបានជាង ១០០នាក់ព្រមនិងទំនិញសព្វសារពើផង ចូលមកដឹកអ្នកដំណើរពីបាក់ព្រាទៅភ្នំពេញ សឹងតែរាល់ថ្ងៃ ។ កប៉ាល់ដែលគេស្គាល់ជាងគេ មានឈ្មោះថា **ដឺរី ណាំយ៉ាង មេគង្គ** បាត់ដំបង ។ល។

នៅសម័យនោះ កំពង់ផែបាក់ព្រាមានសារៈសំខាន់យ៉ាងសកម្មនៅពេលដែលខេត្តបាត់ដំបងមិនទាន់មានផ្លូវថ្នល់ និងផ្លូវរទេះភ្លើង ។

តាំងពីយូរណាស់មកហើយ ធានាគារឥណ្ឌូចិន (Banque de l'Indochine) បានមកតាំងសាខារបស់ខ្លួននៅទីនោះ ដើម្បីកិច្ចប្រតិបត្តិការខាងហិរញ្ញវត្ថុ ។

ង- រូបិយវត្ថុ

នៅដំណាច់សតវត្សទី១៩នេះ រូបិយវត្ថុមាននាទីកាន់តែទូលំទូលាយឡើងហើយនៅបាត់ដំបង ។ គេចាយលុយដែលជាប្រាក់សុទ្ធ បោះនៅប្រទេសសៀម ឬចូលមកពីប្រទេសកម្ពុជា ។ ខេត្តបាត់ដំបងដែលជាដែនស្តេចត្រាញ់មួយនោះ ក៏មានបោះពុម្ពប្រាក់ចាយដោយខ្លួនឯងដែរ ។ ភ្នាក់ងារបោះប្រាក់របស់លោកម្ចាស់ គឺដំបូងលោក រត្តសារ តែក្រោយមកគឺ ចឹក ជុយ ។ អ្នកស្រុកបាត់ដំបងតែងចំអន់អ្នកណាដែលគ្មានប្រាក់ចាយថាឲ្យទៅយកពី ចឹក ជុយ ។ ពាក្យចំអន់នេះមានតៗរហូតមកដល់ពេលក្រោយទៀត ពីព្រោះចឹក ជុយ គាត់ជាអ្នកបោះប្រាក់ ។ ផ្ទះបោះប្រាក់នេះតាំងនៅត្រង់មុខវត្តដំរីសខាងមាត់ស្ទឹង ។ ជាងដែលបោះប្រាក់នៅផ្ទះចឹក ជុយនេះ ទទួលប្រាក់ ២បាត ឬ១៦ ប៉ែក្នុង ១ថ្ងៃ ។

ប្រាក់ដែលបោះនៅបាត់ដំបងពេលនោះ គឺប្រាក់ប៉ែ ។ ប្រាក់ប៉ែមានពីរយ៉ាងគឺ

- ប្រាក់កឹង ដែលមានពណ៌ស មានរូបចាបម្ខាង ហើយម្ខាងទៀតរលីង

- ប្រាក់គ្រុឌ ដែលមានពណ៌សដែរ ម្ខាងមានរូបគ្រុឌឈរមើលពីចំហៀង ហើយម្ខាងទៀត មានបោះពុម្ពអក្សរខ្មែរច្បាស់ៗថា **ព្រះតំបង** ។

ឯការបោះពុម្ពអក្សរខ្មែរថា **ព្រះតំបង** លើប្រាក់យ៉ាងនេះ ក៏មានន័យថា ខេត្តបាត់ដំបងពេលនោះ ទោះបីនៅក្រោមអំណាចត្រួតត្រារបស់សៀមក៏ដោយ ក៏ខេត្តបាត់ដំបងនៅជាខ្មែរ ហើយម្យ៉ាងទៀត ប្រាកដជាខ្មែរបាត់ដំបងពេលនោះមិននិយមសៀមប៉ុន្មានទេ ។ ឮថាសៀមមិនពេញចិត្ត ហើយមានបំណងហាមឃាត់មិនឲ្យចាយប្រាក់នេះមួយពេល តែក្រោយមក មានការសំរុះសំរួលគ្នាវិញ ។

ប្រាក់កឹង ជាប្រាក់ចាស់ បោះពុម្ពយូរមកហើយ តែមានតំលៃស្មើនឹងប្រាក់គ្រុឌគឺ**មួយប៉ៃ** ។ តទៅនេះ យើងត្រូវប្រៀបធៀបប្រាក់ដែលគេចាយនៅខេត្តបាត់ដំបងនៅសម័យនោះ ។

ប្រាក់ដែលចូលមកពីប្រទេសកម្ពុជា ក៏អាចចាយបាននៅបាត់ដំបងដែរ គឺជាប្រាក់សុទ្ធ ឬទង់ដែង ឬសំណប៉ាហាំងទៅតាមតំលៃដូចជា

១ណែន មាន១៦រៀល, ១រៀល មាន១០កាក់

ប្រាក់ដែលចូលមកពីខាងសៀម មានច្រើនយ៉ាង ជាប្រាក់សុទ្ធ

ផ្ទាំង ទី ១៥

ប្រាក់ប៉ៃ (ម.ត)

ប្រាក់ប៉ៃដែលបោះចាយនៅបាត់ដំបង
សម័យលោកម្ចាស់ (គ.ឈ)

ឬទង់ដែងទៅតាមតំលៃ ដូចជា :

៥០បៀ ស្មើនឹង ១ ឡុត, ២ ឡុត ស្មើ ១ អាត់

២ អាត់ ស្មើនឹង ១ ផៃ, ២ ផៃ ស្មើ ១ ហ្វៀង

២ ហ្វៀង ស្មើនឹង ១ ស្លឹង ឬ ស្មើនិង ១ប៉ៃ ប្រាក់បាត់ដំបង

៤ ស្លឹងស្មើនឹង ១ បាត ឬ ១ដួង ឬ ស្មើ ៖នឹង ៦ កាក់ប្រាក់ មកពីប្រទេសខ្មែរ

៤ បាត ស្មើនឹង ១ តំលឹង

២០ តំលឹង ស្មើនឹង ១ជញ្ជីង ។

ប្រាក់ទាំងនេះសុទ្ធតែជាលោហធាតុមានទំងន់ ។ ហេតុនេះហើយបានជាមានពាក្យថា «**អ្នកមានទល់រត**» គឺមានប្រាក់ច្រើនដាក់លើផ្ទះ ជួលកាលត្រូវទល់រតផ្ទះ កុំឲ្យបាក់ដោយសារទំងន់ប្រាក់

ដើម្បីងាយយល់តំលៃប្រាក់នៅសម័យនោះ យើងត្រូវពិចារណាតំលៃទំនិញខ្លះ ដូចជា

- ១រៀល អាចទិញបាន ខៀន ១ ឬបានដែកឈូស ១ ឬបាន កន្ត្រៃកាត់ស្លា ១
- ១ តំលឹង អាចទិញបានមាន់ ១ ឬបានត្រីរ៉ស់ធំ១
- ១ កាក់ អាចទិញបានសាច់ជ្រូក ១ នាឡិ
- ឈើគូស ២ ប្រអប់ ថ្លៃ ៣ ស្លឹង

- នំបញ្ចុក ២ ចង្វាយថ្លៃ ១ ស្លឹង
- បបរ ១ចានធំ ថ្លៃ ៤ ស្លឹង
- ស្រូវ ១០ ថាំង ថ្លៃពី ៣ ទៅ ៥រៀល
- ព្រះវិហារវត្តកណ្តឹងស្លាបនាអស់ប្រាក់ ១០០ណែន ។

របៀបធ្វើប្រាក់ប៉ៃ

ឯកសារបានផ្តល់បន្ថែមមកថា ចឹកជុយមានបច្ចេកទេសម្យ៉ាងសំរាប់ធ្វើប្រាក់ប៉ៃ ។ គាត់យកសំណប៉ាហាំង តាមទំងន់ត្រូវការលាយបរិមាណប្រាក់ខ្លះ ដាក់ក្នុងឆ្នាំងដីម្យ៉ាង ហៅថា បារ រួចដាំលើភ្លើងឲ្យរលាយចូលគ្នា ។

គាត់រៀបផើងមួយ ដាក់ទឹកពាក់កណ្តាល ហើយមានបណ្តែតដើមចេកមួយកំណាត់ក្នុងនោះ ។ គាត់ចាក់ទឹកសំណប៉ាហាំង ដែលក្តៅរលាយ ទៅលើដើមចេក ។ សំណក៏ខ្លាតជាកំទេចល្អិត ទៅក្នុងទឹក ។ គាត់ស្រង់កំទេចសំណប៉ាហាំងនោះ សំដិលឲ្យស្ងួត ។

គាត់យកពុម្ពដី ប៉ុនដុំអិដ្ឋ មានរន្ធតូចៗប៉ុនកូនដៃជាច្រើនរួចគាត់ថ្លឹងកំទេចសំណប៉ាហាំងនោះ ចាក់ចូលទៅក្នុងរន្ធនៃពុម្ព ។ រួចស្រេចហើយគាត់យកពុម្ពនេះទៅដុតម្តងទៀត ។ គាត់ដកយកពុម្ពមកដាក់ឲ្យត្រជាក់ ដកយកសំណប៉ាហាំងដែលកកជាដុំ មានទំងន់ស្មើៗគ្នា យកទៅច្របាច់ដោយពុម្ពម្យ៉ាង ឲ្យកើតរាងជា

ប្រាក់កាក់ មានរូបគ្រុឌម្ខាង និងមានអក្សរខ្មែរ ថាព្រះតំបងម្ខាង ។

ពេលបោះពុម្ពរួច ចឹកជុយតែងយកប្រាក់ប៉ែទៅហាលនៅលើកន្ទេល មុខផ្ទះគាត់ដូចគេហាលស្រូវ ។

ច- ពាណិជ្ជកម្ម

ទោះបីមានការប្រើរូបិយវត្ថុច្រើនក៏ដោយ ក៏ប្រជាកសិករដែលរស់នៅតាមជនបទនិយមតែដូរផលិតផលរបស់ខ្លួន និងផលិតផលប្រើប្រាស់ដែលខ្លួនត្រូវការ ។ ពួកឈ្មួញ ដោយឃើញការលំបាកសព្វបែបសព្វយ៉ាង ក៏ឆ្លៀតកេងប្រវ័ញ្ចយកចំណេញយ៉ាងកប់ក្តោង ។ នៅពេលចម្រូត គេសង្កេតឃើញមានឈ្មួញជាច្រើនដើរពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយ ដោយមានទាសកររែកកញ្ជេរធំៗដែលដាក់ សំពត់អាវ ផ្តិល ចានក្បាន និងគ្រឿងប្រើប្រាស់ផ្សេងៗយកទៅដូរស្រូវ ដែលច្រូតហើយឬដែលកំពុងច្រូត ។

អ្នកខ្លះឆ្ងល់ថា ហេតុអ្វីបានជាកសិករនិយមតែដូរដូចនេះ ។ ម្តេចក៏មិនទិញតែម្តង វាបានចំណេញជាង ។ យើងត្រូវដឹងថាស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រតម្រូវយ៉ាងនេះ ព្រោះនៅពេលចម្រូត ទឹកទន្លេសាបត្រូវស្រកដែលនាំឲ្យមានការលំបាកខាងគមនាគមន៍ ដែលជាហេតុនាំឲ្យទំនិញឡើងថ្លៃមួយរយៈពេល ។ កសិករដែលខ្វះមុខខ្វះក្រោយមិនអាចផ្គត់ផ្គង់ខ្លួនឯងបានដោយងាយទេ ។ ហេតុនេះ

ហើយ បានជាចាំបាច់ត្រូវតែដូរស្រូវដែលខ្លួនច្រូតកាត់ហើយថ្មីៗនោះទៅឲ្យពាណិជ្ជករ ។ ពាណិជ្ជករ គេស្តុកស្រូវនោះទុក ព្រោះគេមានលទ្ធភាពខាងហិរញ្ញវត្ថុច្រើនជាង ។ រហូតដល់រដូវវស្សាដែលជារដូវងាយស្រួលខាងនាវាចរណ៍ក្នុងបឹងទន្លេសាប ទើបគេបញ្ចេញស្រូវនោះយកទៅលក់ឯព្រៃនគរ ។ សូមបញ្ជាក់ទៀតថាគេដឹកនាំស្រូវពីបាត់ដំបងទៅលក់ឯព្រៃនគរ ដែលសម័យនោះជាផ្សារស្រូវអង្ករសំខាន់នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ។ គេមិនដែលនាំស្រូវទៅលក់ឯបាងកកទេ ព្រោះដឹកស្រូវតាមផ្លូវគោកត្រូវចាយប្រាក់កាសនិងពេលវេលាច្រើនណាស់ ។ គេដឹកស្រូវទៅលក់ ឯព្រៃនគរដោយទូកថ្ងៃឬទូកប៉ុកចាយធំៗ ។

គេដឹកទំនិញពីបាត់ដំបងទៅលក់ឯបាងកកដែរ គឺ ត្រីឆ្អើរប្រហុក ផ្អក ។ល។ គេដឹកត្រីឆ្អើរ ប្រហុក ផ្អក ទៅបាងកកដោយក្បួនរទេះ មានប្រហែល១០រទេះ ក្នុងមួយជើងៗ ។

ចំពោះទំនិញនាំចូលវិញ គេទិញចានក្បាន កែវ សំពត់អាវគ្រឿងសំអាង ស្បែកជើង ប្រេងកាត ។ បើគេចង់បានផលិតផលអង់គ្លេស ឬអាឡឺម៉ង់ គេត្រូវទិញពីប្រទេសសៀម ។ តែបើគេចង់បានផលិតផលបារាំងគេត្រូវទិញពីខាងភ្នំពេញ ។ ពួកអភិជននៅបាត់ដំបងនិយមស្រានិងគ្រឿងសំអាងមកពីប្រទេសបារាំង តែរាស្ត្រ

ប្រជានិយមគ្រឿងដែក និងអាវុធមកពីអាទ្បឺម៉ង់ ឬអង់គ្លេស ។

ដោយហេតុថា ខេត្តបាត់ដំបងនៅពេលនោះ ជាខេត្តចំណុះសៀម ពាណិជ្ជកម្មជាមួយប្រទេសសៀមប្រព្រឹត្តទៅដោយសេរី តែមានការរឹតត្បិតបន្តិចជាមួយប្រទេសខ្មែរយើង ។ ទំនិញចេញចូលប្រទេសសៀមឥតមានបង់ពន្ធដារអ្វីទេ ។ តែទំនិញចេញចូលជាមួយប្រទេសកម្ពុជាត្រូវមានបង់ពន្ធគយជាដាច់ខាត ។ ចៅតំបន់បាក់ព្រាមានភារៈហូតពន្ធលើទំនិញចេញឬនាំចូល ដោយយកពន្ធជាលុយជាកាក់ ជូនកាលគេយកជារបស់ ។ ភ្នាក់ងារគយមានអំណាចសំរេចប្រាក់ពន្ធបានតាមទំនើងចិត្ត ។ នៅសម័យនោះ ក៏មានអំពើពុករលួយមិនអន់ប៉ុន្មានដែរ ។

Khmer Story Lovers